

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus II. Quæ sint Juris Canonici Causæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

lutionem Matrimonii propter causas plures, 1. ob Professionem Religiosam; 2. propter Crimen adulterii, aliave ipsi affinia scelera; Illæ etiam differentie inde oriri potuerunt, quod Leges Civiles magis spectavere Contractum quam Sacramentum; atque ideo ejus permisere aut tolerare dissolutionem, non secus atque in cæteris Contractibus, maxime in societate, obtinet: Leges autem Canonice magis attenderunt ad dignitatem Sacramenti, propter quam indissolubile est. Inde etiam Leges Civiles Connubii jus Servis ademere, quia Nuptiæ Civitatem desiderabant, cuius communionem non habebant Servi; Jus autem Canonicum illos semper ad Matrimonium admisit, perinde atque ad reliqua Sacramenta. Inde etiam juxta Jus Civile Nuptiæ sine dotalibus instrumentis, vel pactis Matrimonialibus confectæ, irritæ erant; atque ideo nati ex Concubinato Liberi per Nuptias subseqentes Legitimi non fiebant, si solemnitas illa omiſſa fuisset: Jure autem Canonico illa non requiritur ad validitatem Matrimonii, quia non pertinet ab substantiam Contractus, quæ sufficit ad validitatem Sacramenti, & proinde Matrimonium concubinatum subseqens natos ex eo Liberos absque hæc solemnitate Legitimos reddit n. 4. Canon. *suprà laudati.*

Juxta Jus Canonicum, si Conjugati alias Nuptias contrahant, pendente circa validitatem primi Matrimonii lite, illæ validæ sunt, si Priores nullæ declaratae sint: Jus autem Civile pro nullo habet ejusmodi Matrimonium, licet prius declaratum fuerit nullum: Hæc differentia oritur fortasse ex eo, quod defectus ille satis gravis Juri Canonico non est visus, ut irritum foret Sacramentum; Juri verò Civili sufficere visus est ad vitandum Contractum, ac proinde Sacramentum n. 36.

Secundum Jus Canonicum, Liberi ex Matrimonio bonâ fide inter Cognatos inito nati, Legitimi non sunt, si Cognatio detegatur, modò celebratum illud fuerit absque Bannorum proclamatione *Cap. 3. de Clauſel. Despons.* & hoc ad coercendam temeritatem, quâ Sacramento illud fuit per administrationem, & receptionem vanam & inutilem: Jure autem Civili defectus proclamationis Bannorum non requiritur, ut Filii sint illegitimi.

Cujuscumque generis Impedimentum sit, si Nuptiæ palam & bonâ fide saltem ex unâ parte contractæ sunt, Filii sunt Legitimi, licet vitium postea comprobetur, C. 2. & 14. *Qui Filii Legitimi*, & hoc propter dignitatem Sacramenti: Jure autem Civili, non obstantibus his circumstantiis illegitimi reputantur n. 45. Contractus hunc favorem mereri visus non est.

Quod attinet ad discrimen Secundarum Nuptiarum Fœminarum infra annum luctus nubentium, illud nascitur ex studio quo æquitatem, animarumque Salutem prosequitur Ecclesia: hinc enim est æquissimum, ut liceat Mulieri rursus nubere, statim ac libera est, & certum est eam ex Viro priore gravidam non esse, illinc autem ei denegari non debet Sacramentum, quo indiget; undè iniquum foret, ejusmodi Mulierem infamiae subicere, si nubat intâ annum luctus, *Cap. 4. & 5. de Nuptiis* quæ recedunt ob has rationes à Jure Civili, quod illam poenam induxit.

Eodem studio Salutis animarum, & dignitatis Sacramenti contemplatione, inhibetur Matrimonium propter unicam Depositionem, quâ asseritur aliquod Impedimentum secretum inter Sponsos existere, C. 12. & 27. *de Sponsalib.* adversante Jure Civili, in quo nunquam ut sufficiens admittitur Testis solitarii Depositio. Eadem de causâ Ecclesia irritum facit Matrimonium contractum propter metum cadentem in constantem virum C. 14. & 15. *de Sponsal.* licet hæc in Jure Civili non obtineat: merito enim existimavit, coactionem magnam Saluti animarum perniciem, & Sacramento ludibrium, asserre posse. *Cap. 17. de Sponsal.*

Si Jus Canonicum majorem Ecclesiæ tribuit potestatem in Personas Ecclesiasticas, tum Sæculares, tum Regulares, in Bona Ecclesiastica; in Ecclesias & Loca Sacra, quam ipsi à Jure Civili conceditur, id oritur ex eorum consecratione ad Cultum Divinum, cujus specialem curam gerit. Illa differentie, earumque causæ expositæ sunt in *Tractatu de bonis Ecclesiasticis, de Ministris Sacris, de Ecclesiis.*

Hinc tot Canones orti sunt circa Ecclesiastica Bona, ac præcipue Decimas, quasi illarum dispositio ad solam pertineret Ecclesiam, illaque à Sæculari Potestate minimè penderent: Quoad Decimas, alia ratio illas Ecclesiastica Potestati omninò subjecit; scilicet, quia Novi Testamenti Decimas, perinde atque Antiqui, æstimandò, illas etiam à Jure Divino constitutas esse arbitrati sunt Pontifices & Canones de illarum præstatione agentes: Undè etiam natum est, ut licet Decimæ nonnisi ex fructibus percipiantur, & fructus in Jure Civili, nonnisi deductis impensis, intelligantur, tamen antè deductionem impensarum, Decimæ capiantur: Decimæ enim spectatæ sunt, ut Deo debitum propter ejus Dominium generale in omnes fructus Terræ, atque ideo, ejusdem Conditionis reputatæ sunt ac Jus Galliæ *Champart*, sive Jus Dominicum certâ frugum Parte constans, quæ ratione impensarum in culturâ aut collectione factarum non habitâ, præstaturo Domino.

Indè nascuntur omnes Canones circa alienationes, qui, omiſſis quibusdam Solemnitatibus à Jure Civili requisitis, ab eo recessere: inde illi rerum profanarum amotionem in Ecclesia factam inter sacrilega furta computant, adversante Jure Civili, in quo pro furto simplici habentur. Talis est C. 21. *Can. XVII. Q. 4.* Inde Canones, qui Ecclesiarum immunitates longius producunt, quam Jus Civile, æyli jus Homicidis voluntariis concedendo, quod ipsis à Jure Civili denegatur, C. 6. *de Immun. Ecclæ.*

TITULUS II.

Quæ sint JURIS CANONICI Causa?

Jus Canonicum, ut aliæ res, quatuor habet Causarum genera, efficientem, materialem, formalem, & finalem: de singulis seorsim agemus, post *CORRASIUM de Methodo Juris Canonici, idque paucis de tribus Prioribus, quia plures de iisdem loquendi occasiones occurrunt.*

§. I.

Quæ sit JURIS CANONICI causa efficiens?

Juris Canonici duplex est causa efficiens; altera principalis, nempè Spiritus Sanctus, altera quasi instrumentalis, nimirum Ecclesiæ Ministri: de quâ instrumentali hæc agimus, eamque cum principali Civilis Juris causâ comparamus, ut, quæ dicimus, facilius intelligantur. Comparatio autem in eo tota sita est, quòd ut Juris Civilis causa efficiens est Potestas Temporalis residens in iis, qui Temporalia administrant ita Juris Canonici causa efficiens est Potestas Spirituallis residens in iis, qui Ecclesiam regunt.

Sicut Jus Civile toti euidam Regno commune, est à Supremo illius Regni Rectore; Jus verò nonnullis hujus Regni Partibus proprium, est ab his, qui istis præſunt Partibus, consentiente tamen Principe: ita Jus Canonicum toti Ecclesiæ commune, est à Summo Pontifice Ecclesiam in Concilio Generali, vel extrâ gubernante; Jus verò proprium hujus Ecclesiæ Partibus, est ab illis, qui illas Partes regunt consentiente tamen Universæ Ecclesiæ Præsidente: Hæc juxta sententiam, quæ Regimen Ecclesiæ merè Monarchicum existimat, quæque apud Gallos non recipitur, sicut nec apud alios, qui Conciliorum *Constantiensis & Basileensis* Decreta circa Superioritatem Concilii Generalis supra Pontificem acceptarunt. Hi siquidem sentiunt, Ec-

clesiæ Regimen esse Aristocratia temperatum, istius Concilii Tribunal esse ultimum Tribunal, ideoque in illo residere Supremam Jus condendi Potestatem, quæ de Re fusè dùm de Ecclesiâ.

Denique sicut in Jure Civili sunt Leges quæ à singulis Regnorum Partibus recipiendæ sunt, quia sunt Regnorum Saluti necessariæ; sunt verò aliæ, quæ Principe non reclamante, à quibusdam Regnorum Partibus possunt non recipi; ita in Jure Canonico sunt quædam Ecclesiæ Leges, quæ à singulis Ecclesiæ Partibus recipiendæ sunt, quia Saluti Æternæ sunt necessariæ; tales sunt, quæ Fidem vel Mores internos respiciunt; sunt aliæ quæ, Ecclesiâ non reclamante, à nonnullis Ecclesiæ Partibus tamquam sibi non utiles possunt non recipi, tales sunt, quæ Saluti Æternæ non sunt necessariæ, ut potè Mores externos solum contingentes.

Hinc sequitur I. Jus Canonicum cum Jure Civili, quantum ad causam efficientem quasi instrumentalem, in nonnullis convenire, in aliis differre. Convenire in hoc, quòd in Utroque causa efficiens est Potestas Suprema; Differre verò in hoc, quòd Juris Civilis causa efficiens sit Potestas Temporalis, Juris verò Canonici causa efficiens sit Potestas Spiritualis. 2. Sequitur, quòd ad causam efficientem quasi instrumentalem, Jus Canonicum Juri Civili tantò præminere, quantum Spiritualis Potestas Temporalis præminet; quantum verò ad causam verè principalem, eo Jus Civile gradu superare, quo Deus Homines. Quæ autem istam respiciunt, explanantur de CONCILIIIS sive in genere sive in specie aliisque Tractatibus ad eandem rem pertinentibus.

§. II.

Quæ sit materialis causa JURIS CANONICI.

Duplex est causa materialis, nempe in quâ, & circa quam. Juris materialis causa in quâ, sunt Personæ, quæ huic Juri subjiciuntur: & istæ sunt singuli Fideles, ut fideles sunt, à maximo usque ad minimum. Juris Canonici causa materialis circa quam, sunt Res Sacræ, sive Spirituales; quales sunt Fides, aliæque Virtutes, Sacramenta, Missæque Sacrificium; sive Temporales, quales sunt Ecclesiæ Facultates, nec non Loca Divino Cultui dicata.

Hinc sequitur 1. Quoad causam materialem Jus Canonicum Juri Civili tantum præminere, quantum Personæ, & Res Sacræ aliis præminent. 2. Ratione materia, Juris Canonici constitutionem ad Potestatem Spiritualem pertinere, eaque ratione Juris Civilis institutionem spectare Potestatem Temporalem.

Nota obiter communem Juris Canonici divisionem in tres Partes, nimirum in Personas, Res, & Judicia, à causâ materiali peti; nam tertia, quæ de Judiciis, non aliud respicit, quam Actiones, Personas, & Res, quæ sunt primæ & secundæ Partis Argumentum, ideoque non est nisi nova, scilicet sub aliâ facie, materia primæ & secundæ Partis consideratio.

De materia posteriori modo considerata, FLORENS multa habet curiosa, utiæque in *Dissertat. de arte Juris Canon.* nec non in *Præfatione de Methodo GRATIANI*, & in *Oratione de aperiendis Scholis JURIS CANONICI*. Idem dicendum de *DOUJATIO Prænot. Canon. l. 1. c. 1.* quæ omnia notabuntur in *Comparatione Collectionum in CORPORE JURIS contentarum sive inter se, sive cum aliis, tam ORIENTALIBUS quam OCCIDENTALIBUS.*

§. III.

Quæ sit JURIS CANONICI causa formalis?

Nomine formæ id intelligitur, vel modus Jus condendi, vel modus colligendi, ordinandique illius iustæ, vetitave.

Non una est Ecclesiæ Leges condendi forma; conduntur enim I. vel per *Canones*, qui sunt breviores Regulæ aliquid præcipientes vel prohibentes, non additâ, ut plurimum, præcepti vel prohibitionis causâ.

II. Vel per *Epistolas Decretales*, ita dictas, quia Pontifices istis Epistolis, iis respondentes à quibus consulti sunt, quid faciendum vel non faciendum sit, discernunt vel decidunt, additâ Decreti ratione vel Decisionis.

III. Vel per *Constitutiones, Statuta, Decreta, Ordinationes, & Bullas*; quæ omnia sunt, quoad rem, de quâ agitur, synonyma; quibus aliquid jubetur, vel vetatur, præmissâ, ut plurimum, per modum Præfationis, iusti vel vetiti causâ seu occasione.

IV. per *Collectionem* desumptarum è Scriptis SANCTORUM PATRUM *Sententiarum.*

V. Vel per *Consuetudinem*, quæ quid faciendi, vel non, obligatio sine scripto inducit.

De Primâ loquitur GRATIANUS in 2. DIST. illiusque Interpretes, inter quos nonnulla habet VAN ESPEN circa *Legem Satyram* vel *Saturam*; meritò notanda, ac in proximum redigenda; De Secunda FLORENS in *cit. locis* & DOUJAT in *l. 3. de Prænot. Canon.* Nofque post eos in *præcitata Comparatione Collectionum*. Idcirco de Secundâ paucis hinc agemus: de Primâ verò, cum de illâ dicenda notissima sint, quam brevissimè poterimus, illa exponemus.

Primus ex prædictis Leges Ecclesiæ condendi modis, scilicet per *Canones* brevissimos, non parum conformis videtur adhibito modo, in scribendis Legibus XII. Tabularum: Quoad alios, Jus Canonicum convenit cum Jure Justiniano, imò illos è Jure Civili desumpsit; Leges enim in Corpore Juris Civilis collectæ, desumuntur, vel è Sententiis Veterum Jurisconsultorum, quales quæ in Digestis vel ex Epistolis Imperatorum ad eos, à quibus consulebantur, missis, vel ex eorumdem Constitutionibus, quales cætera, quæ in aliis Juris Civilis Libris continentur: hæc de forma condendi Jus.

Nunc de modo colligendi & digerendi, qui ad formam Juris nonnihil pertinet; Jus autem Canonicum in colligendis & digerendis Ecclesiæ Legibus Juris Civilis ordinem secutum fuisse palam est: Jus enim Canonicum suum habet *Digestum*, vel *Pandectas*, in *Decreto GRATIANI*; *Codicem* in *Collectione GREGORII IX. Novellas* in *Collectionibus VI. CLEMENTINARUM*, & *EXTRAVAGANTIUM*; denique *Institutiones*, in hoc tantum differentes, quòd Authenticæ non sunt, seu publicâ autoritate donatæ probatæque, quoad cætera non impares.

Nota obiter circa tertium Leges Ecclesiasticas condendi modum, *Bulle* nomen proprium esse Constitutionibus, quas edunt Summi Pontifices, certâ formâ infra notandâ, dum de *Constitutionibus* vel de *Rescriptis* agetur, ubi cum CABASSUT. *Theor. & Prax. l. 1. c. 6. n. 6.* illarum forma notabitur, cæteraque ad illas pertinentia.

§. IV.

Quæ sit causa finalis JURIS CANONICI?

Cum Ecclesiæ Leges, è quibus Jus Canonicum componitur, non sint, ut vidimus, ejusdem generis; sed aliæ sint, quæ vel Fidem vel Mores internos respiciunt; aliæ verò, quæ Disciplinam, seu Mores externos, seu externam Politiam, hæc enim tria sunt synonyma, spectant: hinc fit, ut non una sit totius Juris Canonici causa finalis. Ut enim immediatus seu proximus primi generis Legum finis est Æterna Felicitas, immediatus & proximus Legum secundi generis est bonum Ecclesiæ Regimen, mediatus verò & ultimus est Æterna Felicitas.

Hinc sequitur Jus Canonicum Juri Civili præminere, ratione finis tam Legum quæ Fidem & Mores spectant, quam aliarum quæ Disciplinam respiciunt; cum Juris finis Civilis sit Temporalis Imperiorum Salus, cui Æterna Salus, quæ est finis Legum primi generis infinite præstat; cumque bonum Ecclesiæ Regimen, quod est aliarum finis, non parum præcellat bonæ Regnorum Temporalium administrationi, propter Ecclesiæ supra Imperia præminentiam.

§. V.

Suppositum fuit, JURIS CANONICI finem esse Vitam Æternam, atque in eo discrepare illud à JURE CIVILI, quòd tendit ad Felicitatem Temporalem, in pace & securitate Reipublica consistentem; QUÆRITUR, AN ID LOCUM HABEAT IN OMNIBUS JURIS CANONICI PARTIBUS.

BOETIUS EPON. l. 1. de Jure Sacro Quæstionem hanc fusè tractat, & DUBIAT. lib. 5. cap. 22. Prænotionum Canoniarum dat Summam rationum hinc & inde adductarum, atque affirmativam cum BOETIO tuetur adversus FORTUNIIUM GARCIAM, qui hujus Capituli occasionem præbuit: Quoniam illi Autores certum cum incerto permiscuere, mihi necessarium visum est utrunque distinguere, atque ea, quæ sunt extrâ dubium ad decisionem rerum dubiarum accommodare.

Convenire debet, Leges Canonicas à Lege Divinâ manantes, in Vitam Æternam omnes proximè tendere, quia earum finis est idem ac Legis Divinæ, à quâ fluunt, hæc autem condita est ad dirigendos Homines ad Vitam Æternam, quæ unicum est præmium ejus Legis observatione dignum. Inter has Leges Canonicas, eæ collocantur, quæ circa Fidem, Spem & Caritatem, quarum Deus est primum objectum & finis, propius versantur; nec non illæ, quæ constituunt modum substantialem conferendi & accipiendi Sacramenta, offerendi validè Sacrificium Missæ, eique ritè adstanti: Collocantur etiam eæ, quæ res Plebi in Concionibus aperiendas, aut secus, definiunt, vel conditiones ad benè orandum necessarias, & quòd ac quomòdò preces fundi debeant; denique omnes Leges, quæ circa Salutis media versantur, ita ut illis neglectis à Salute aberretur; Ratio, propter quam convenit, omnes istas Leges ad Vitam Æternæ finem dirigere, est, quia pertinent illæ ad Legem Divinam, ad cujus interpretationem, & executionem conditæ sunt; Legis autem Divinæ finis est, procul dubio, Vita Æterna; Quoniam omnia Dei præcepta in præcepto amoris Dei super omnia concluduntur, ut docet S. PAULUS, dicens, finem præcepti esse Caritatem, omnes Leges Canonicæ, quæ præcepta Divina spectant, comprehensæ sunt inter eas, quæ circa Caritatem versantur.

Difficultas proposita non complectitur nisi Leges Canonicas meram Disciplinam continentes, & Leges Civiles Juri Canonico insertas. Ambigi potest, an utrumque hoc Legum Canoniarum genus ad Vitam Æternam dirigatur; nam illæ gubernationis ordinationem spectare tantum videntur, & Ecclesiæ non-congruere, nisi in quantum ea est Corpus Politicum, nec alium proinde finem habere, quàm Leges Politicas, quæ ad Commune Societatis Bonum, quietem, & securitatem Reipublicæ diriguntur. Aliud etiam argumentum movet ad putandum, harum Legum finem non esse Felicitatem Æternam; scilicet quoniam eæ pro Temporibus & Locis variantur: conduntur enim prout hæc circumstantiæ postulant; ubi illis opus non est, illæ exolescunt; itaque Tempora ac Regiones reperiuntur, in quibus Salus his Legibus non alligatur: Salutis autem Leges immutabiles sunt, omnibus Fidelibus communes, omnibus Temporibus & Locis congruæ. Imò Leges Politicæ neminem nisi post acceptationem adstringunt, contrariâ consuetudine possunt abrogari, sicut per contrarias Leges; Expectatione non indigent Leges Salutis, nec antiquationi sunt obnoxie. Urgetur etiam ex eo, quòd Leges Disciplinæ sunt Leges Humanæ, perinde ac Leges Civiles, eundemque effectum habent, scilicet coercionem libidinis, qui fluit ex Lege Naturali, quæ docet & præcipit, honestè vivere, nemini nocere, suum cuique tribuere, (*Præf. Decretal.*)

Ad tollendam hanc difficultatem observandum est, juxtâ Canonistarum sententiam, Leges Civiles Juris Canonici Corpori insertas, ejus Partem non esse, ita

ut Legis Canonice vim obtineant, nisi quandò sunt in Collectionibus ab autoritate legitimâ profectis & roboratis, de quibus infra agetur; eæ solæ vocantur ab illis Canonizate.

Inter eas Leges, quædam factæ sunt ad procurandam Ecclesiasticarum Legum circâ Dogma aut Mores executionem; & quoniam hæc Legis Divinæ vim & effectus habent, propter rationes supra allatas, Legi Divinæ quodammodo participant Leges Civiles, quæ earum executioni provident, propter eandem causam. Igitur difficultas proposita, non cadit in has Leges Civiles, quæ Legum Canoniarum, quarum executionem curant, naturam habentes, finem cum eis communem habere debent.

Aliæ Leges Civiles conditæ sunt, ut providerent executioni Legum Canoniarum, quæ Politiam Sacram spectant, vel ut cum eis ad illam stabilendam concurrerent, cum plurimæ res utriusque Potestatis concursu indigeant: argumentum & exemplum luculentum præbent Diei Festi, quorum Institutio utramque Potestatem spectat.

Quamvis Ecclesia sit Corpus Politicum, illa tamen nunquam Leges condit quatenus Corpus merè Politicum, sed semper quatenus Societas Politico-Sacra: Characterem suum distinctivum in omnibus suis operibus gerit, eodem Spiritu impellitur, & proinde ad eundem finem dirigere debet Leges, sive merè Politicas aut Disciplinales, sive omnes cæteras.

Inter Leges, quas in Concilio Hierosolymitano tulerunt APOSTOLI, quædam meram Disciplinam continent; talis erat prohibitio edendi suffocata, tale erat præceptum ab Idolotitis, seu iis, quæ immolata fuerant Idolis, abstinendi; quæ tamen Leges Spiritui Sancto nihilominus adscribuntur, quàm vitandæ fornicationis præceptum. Ejusdem Spiritus afflatu, PAULUS vetuit Mulieres orare capite non velato; sed hoc meram Disciplinam continet. Eodem Spiritu impellente, constituit Irregularitatem bigamiæ, & cæteras, de quibus loquitur in suis ad Timotheum, & Titum Episcopis, quæ tamen sunt Disciplinæ meræ. Leges autem illæ speciales à PAULO institutæ, non minus ad Salutem diriguntur, quàm illæ, quas circâ Dogma vel Mores condidit. Propter eandem rationem, & Apostolorum instar, Concilia Spiritui Sancto adscripsere suas Leges Disciplinales, perinde ac cæteras, persuasum habentibus Episcopis, promissionem, quam fecit Jesus, se in medio eorum adfuturum, qui in ejus nomine congregati erunt, quam sibi toties applicuere, pertinere & extendi ad omnes Leges, quas hæc Comitia condunt, aut condere possunt.

Quemadmodum Spiritus, qui Ecclesiam in conditione Legum Disciplinalium adjuvat; eas ratione principii supra Leges Civiles evehit, ita eis finem superiorem dare videtur: ille enim Spiritus est Caritas, Caritas autem ad Felicitatem Æternam dirigitur: undè dici nequit, illas Leges esse merè Humanas, neque ratione principii, neque ratione finis earundem, licet ipsæ eundem effectum habeant ac Jus Civile, eum tamen nobiliori modo assequuntur; etsi tria præcepta generalia, de quibus locuti sumus, utriusque Juri sunt communia, luculentius in Jure Canonico exponuntur, & ad finem potiorum diriguntur. Conferendo Jus Canonium cum Civili ratione finis, attendi non debet, id quod utriusque commune est, sed id, in quo differunt: ex differentia suam finem habet Jus Canonicum, sicut Homo finem suum sortitur ex eo, in quo ab animali mero distat, non ex eo quòd ambonus commune est. Quod dictum est de effectu & præceptis communibus utriusque Juri, Canonico & Civili, tam Leges Canonicas, quæ circâ Mores sunt, quàm eas, quæ Disciplinam ordinant, respicit.

Inter Leges Disciplinam ordinantes, quædam sunt Univerales, & perpetuæ; tales sunt, quæ Quadragesimam,

mam, Abſtinentiam à carnibus in certis diebus, Solemnitates præcipuorum Incarnationis Myſteriorum conſtituerunt; nam illæ Temporibus Apoſtolicis inſtituta hucusque perſeuerant, & tam latè diffuſæ ſunt, quàm Eccleſia Catholica. Quædam Leges certis Regionibus & Temporibus ſunt peculiæres; talis erat Pars maior Canonum, qui Pœnitentiam Publicam in crimina graviora ſtatuiebant, certasque exercitationes humiliſcantes, & laborioſas, palàm obeundas: ſed hoc diſcrimen inter eas & priores Leges non extenditur ad finem, neque ad principium earum, quoniam omnes ſunt Leges Eccleſiæ, quam Spiritus Sanctus adjuvat, qui Spiritus eſt Caritatis, ſeu Dilectionis: Utræque ſunt Leges Salutis ratione Temporis, quo vigent, & Perſonarum, quas reſpiciunt.

Quod legitur in multis Canonibus Diſciplinæ circa Elecciones, aut Collationes Beneficiorum, nempe eorum Definitionem ad Salutem animarum tendere (talìa ſunt *Cap. 41. de Elect. & Cap. 35. de Præb. in VI.*) in cæteris ſubintelligi debet, qui ad Diſciplinam reſpicientes illam mentionem nominatim non continent. Porro illa finis commemoratio fit in quibusdam nominatim; ſecus verò in cæteris, quia Definitiones priorum Salutis magis neceſſariæ ſunt, quàm poſteriorum; illa autem maior neceſſitas inculcari debuit per mentionem motivi ex animarum Salute deſumpti.

BOETIUS *L. I. de Jure Sacro C. 1.* plures quàm nos Canones colligit, qui ſuam Diſpoſitionem ex eo confirmant, quòd ea ad animarum Salutem vergat, ſed plerique circa Mores verſantur, ſcilicet Juſjurandum, Reſtitutionem, Uſuras, Reſtitutionem ſpoliatorum, Præſtationem rerum Miniſtris Sacris neceſſariorum, damnorum Reparationem, Ignorantiam Legis invincibilem, Communicationem cum Excommunicatis.

Locutio hæc, *tendere ad Salutem animarum*, & hæc *dirigi ad Vitam Æternam*, reſpectu Juris Canonici ſunt duæ locutiones ſynonymæ; nam Salus animarum eſt Vita Æterna, ſicut Salus Corporum eſt Vita Corporalis conſervatio; quoniam animæ non ſalvantur niſi per acquisitionem Vitæ Æternæ, quæ eas à Morte Æterna liberat, quæ ipſarum perniciēs eſt; ſicut Corpora non ſalvantur, niſi emergant à periculo, quod illa morti objiciebat.

Denique Salus animarum, quæ perficitur per Vitam Æternam, adeò Legum omnium Eccleſiaſticarum finis eſt, ut ob hanc rationem vocentur Spirituales, earumque Argumenta, & Principium eodem nomine deſignantur; undè fit, ut ejus autoritas vulgò ſub nomine Spiritualis Potæſtatis exponatur; ſicut exponitur autoritas Principum ſub titulo Potæſtatis Temporalis; à diſtinctione duarum Potæſtatum, quæ Orbem regunt, quarum una Res Spirituales ſibi vindicat, ſic dictas propter ſuam connexionem cum animabus, quæ ſunt Spiritus, altera Res Temporales aut Materiales adminiſtrandas ſortitur, quæ ita vocantur ob connexionem cum Tempore, cui obnoxie ſunt, & cum quo deſinunt, & cum Corpore, quod materiale eſt.

TITULUS III.

Quæ ſint JURIS CANONICI Partes?

DE Juris Canonici Partibus per tranſennam jam locuti ſumus, cum de cauſa illius materiali agebamus: nunc de iis ex profeſſo loquemur.

Jus Canonicum communiter dividitur in tres Partes, nempe in *Perſonas*, *Res*, & *Judicia*; idque fit, quia omnia, quæ in eo tractantur, reducantur vel ad *Perſonas*, vel ad *Res*, vel ad *Judicia*, ſi ipſius Juris principia exceperis, in duobus potiſſimum ſita, quorum alterum ipſius naturam reſpicit, ſeu quid ſit, in quo cum aliis Juribus cæterisque Rebus conveniat, & in quo à Rebus illis differat? Alterum verò ſpectat quatuor ipſius cauſas; nam quidquid tradit GRA-

TIANUS, à 1. DISTINCT usque ad 21. in quâ de Perſonis agere incipit, ad illa duo capita rediguntur; quæ verò colligit GREG. IX. à *TIT. I.* usque ad 5. in quo de Perſonis loqui cepit, reducantur, vel ad cauſam efficientem principalem, nempe Summam Trinitatum; vel ad cauſam efficientem quaſi instrumentalem, nempe Potæſtatem Spiritualem, quæ condit Conſtitutiones, quæ Reſcripta mittit, quæ Conſuetudinibus autoritatem dat; vel ad cauſam formalem, nempe Leges Eccleſiaſticas condendi modum, quorum Secundus eſt Reſcriptum; Tertius Conſtitutio, quæ cum fit vel ſcripta, vel non ſcripta, Conſuetudinem, quæ eſt Conſtitutio non ſcripta, comprehendit; vel ad materialem, nempe Fidem Catholicam, quæ eſt Pars cauſæ materialis Juris Canonici; vel ad finalem, nempe Summam Trinitatem clarè intuentam.

Perſonæ ſubdividi poſſunt in *Eccleſiaſticas*, *Regulares*, & *Laicas*, *Eccleſiaſticas* in Episcopos, Clericos ordinatos, & non ordinatos; *Episcopi* in Simples Episcopos & Episcopos in dignitate ſuperiori conſtitutos; *Iſti* in Archiepiscopos, Primateſ, Patriarchas, & Summum Pontificem.

Clerici ordinati in Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Lectores, Exorcistas, & Oſtarios. *Presbyteri* in Simples Presbyteros, & in Presbyteros ſuprà alios conſtitutos; & *Iſti* in Archipresbyteros, Præpoſitos, Chorepiscopos, Decanos, Parochos, Vicarios Temporales, cæterosque, quorum Officium Presbyteratum requirit.

Diaconi in Simples Diaconos, in Diaconos Cardinales, Archidiaconos & Canonicos Diaconos, aliosque, ſi qui ſunt, quorum Officium Ordinem exigat.

Subdiaconi in Simples Subdiaconos, & Canonicos Subdiaconos.

Clerici non ordinati, in Simples Tonsuratos, & Tonsuratos Beneficiatos; *Iſti* verò in Capellanos, & Priores.

Perſonæ Regulares ſubdividuntur in Regulares Canonicas, & Regulares Monachos.

Monachi, in Simples Monachos, in Priores Obediales, Priores Clauſtrales, Priores Conventuales, & Abbates.

Regulares Canonici, in eos, qui in dignitate vel officio conſtituti, & in eos, qui utroque carent.

Perſonæ Laicæ ſubdividi poſſunt, in Conjugatas & non Conjugatas; utræque verò, in eas, quæ præſunt, & eas quæ ſubduntur.

Non Conjugata in Virgines & Viduas.

De Perſonis autem agitur in *primâ Parte GRATIANI* à *DIST. 21. usque ad finem illius Partis. In Lib. I. DECRET. à Tit. V. usque ad ult. illius Libri & in nonnullis Tit. III. IV. & V. ut patebit percurrenti.*

Jamjam adeſt ad Rerum ſubdiſiſionem tranſeundi tempus; ſed priùs monendus eſt Lector, non unam cauſam nos moviſſe, ut relicto tùm *GRATIANI*, tùm *GREGORII IX.* ordine, dùm de Perſonis agunt, à ſe mox lectum ſequeremur; ad id tamen nos præcipuè impuſos, ex eo quòd *GRATIANUS* ſeparanda conjungit, qualia ſunt ad Ordines Impedimenta unius generis cum ſimilibus alterius generis; ſejungit verò quædam, quæ jungenda ſunt, qualia ſunt eadem ad Ordines & Beneficia Impedimenta, quæ Irregularitates vulgò vocantur, aliaque ſimilia; nam *GRATIANUS* Irregularitates ex delicto, quæ ab aliis ſejungendæ ſunt, cum Irregularitatibus ex defectu commiſcet, & poſt tractatas alias Res, quæ nec ad jam dictorum, nec ad ſtatim dicendorum explicationem neceſſariæ ſunt, ruſſum de quibusdam ex delicto & ex defectu Irregularitatibus permixtim loquitur; Præterea ſejungit Perſonas à Perſonis; nam loquitur de Clericis in *Primâ Parte*: in *Secundâ* verſus medium de Regularibus, & verſus finem de Laicis, tùm Conjugatis, tùm non Conjugatis.

Quantum ad *GREGORIUM IX.* nonnulla conjungenda ſejungit; nam Irregularitates ex defectu ſecernit ab

Irre-